

راه مصدق

(۳)

۱۹ آبان ۱۳۸۳ برابر با ۹ نوامبر ۲۰۰۴

دکتر محمد مصدق هیچگاه بر سر استقلال و آزادی ایران با کشورهای استعمارگر بند و بست نکرد. این بزرگ‌ترین ارزش و اعتبار او بود و این نیز راهی است که برای رهایی نهایی و دائمی ایران باید در پیش گرفت. اگر کشور آمریکا و مردم آمریکا روز چهارم جولای هر سال را برای استقلال خود از زیر بار استیلای بیگانه جشن می‌گیرند باید چنین حقی را نیز برای هفتاد میلیون مردم ایران و دیگر کشورها قائل باشند. مطلب یا مدرک زیر نمونه‌ای است از باور عمیق دکتر محمد مصدق به استقلال و آزادی ایران که از صفحه‌های ۲۷۱، ۲۷۲ و ۲۷۳ جلد اول از کتاب «خواب آشفته - دکتر محمد مصدق و نهضت ملی ایران» نشر کارنامه، مرداد ۱۳۷۸، نوشته آقای محمدعلی موحد در زیر درج می‌شود:

گفت و گوهای مصدق با سفیر آمریکا:

آزادی ملت را نمی‌توان مورد معامله قرار داد

از سوی دیگر در همان روز پنجم اکتبر سفیر آمریکا در تهران به دیدن دکتر مصدق رفت. مصدق نیز از دست آمریکا سخت عاصی بود و گله داشت که چرا آمریکا با قراردادن شکایت انگلستان در دستور کارشورا موافقت کرده است. او گفت تصمیم دارد در شورای امنیت بگوید که ملی‌کردن نفت یک امر داخلی ایران است و شورا حق دخالت در آن را ندارد. خلاصه نظریات مصدق به قرار زیر بود:

۱. ایران حاضر است غرامت بپردازد. مطالبات ایران از مبلغ غرامت کم می‌شود و آن چه را که باقی می‌ماند ایران از محل دارایی‌های ارزی خود می‌پردازد. اگر هم در شرایط موجود پرداخت نقدی همه غرامت ممکن نباشد بخشی از آن که باقی می‌ماند بدهی ایران خواهد بود که در آینده پرداخت خواهد شد اما ایران به هیچ وجه اجازه نخواهد داد که به دستاویز تأمین محل جهت استیفای غرامت، اداره صنعت نفت این کشور به دست خارجی‌ان سپرده شود.
۲. ایران هرگز اجازه نخواهد داد که هیچ شرکت خارجی اداره عملیات را بر این مبنی که در عواید نفت حقی دارد برعهده بگیرد. ایران درس خود را گرفته و می‌داند که ذی‌حق بودن در عواید، خارجی‌ان را به وسوسه مداخله در امور داخلی کشور گرفتار خواهد کرد. خارجی‌ان در درجه اول به منافع خود می‌اندیشند و می‌کوشند تا روز به روز بر آن بیفزایند و کار به همان روال ادامه می‌یابد.
۳. ایران اجازه نخواهد داد که اداره صنعت نفت، حتی بر اساس قرارداد خدمت، به یک شرکت انگلیسی واگذار شود. مصدق با توجه به تجارب گذشته بر آن است که یک مؤسسه انگلیسی حتی اگر بر اساس دریافت اجرت مقطوع و معینی کار را برعهده بگیرد نمی‌تواند خود را از مداخله در امور داخلی ایران برکنار نگاه دارد.
۴. ایران ترجیح می‌دهد که کارشناسان خارجی، اعم از انگلیسی‌ها و دیگران، قراردادهای انفرادی با شرکت ملی نفت ایران امضا کنند ولی می‌تواند در شرایط خاص انجام برخی از وظایف را برعهده مؤسسات غیرانگلیسی که در تحت کنترل اتباع انگلیس نباشند، واگذار کند.

مصدق هیچ‌گونه تردیدی درباره مواضع خود باقی نگذاشت. ساده و صریح گفت که به هیچ روی مداخله انگلیسی‌ها را در اداره صنعت نفت برنخواهد تافت. سفیر آمریکا کوشید تا مخاطرات سیاسی و اقتصادی راهی را که مصدق در پیش گرفته است گوشزد کند اما مصدق نگرانی زیادی از این بابت به خود راه نداد و گفت به نظر می‌رسد آمریکا تصمیم دارد که از موضع بریتانیا حمایت کند و اگر این روش را ادامه دهد و آنگاه روس‌ها به حمایت از ایران برخیزند مردم ایران جانب روسیه را خواهند گرفت. «من روحیه ملت را خوب می‌شناسم. محبوبیت روس‌ها چه ما نخواهیم و چه بخواهیم، رو به افزایش است». مصدق به رقابت میان روسیه و آمریکا در ایران اشاره کرد. سفیر آمریکا پاسخ داد: رقابت در واقع میان دولت ایران و روسیه

است نه میان امریکا و روسیه؛ مسئله این است که آیا حکومت ایران به دست خود ایرانی‌ها باشد یا در دست روس‌ها بیفتد، و امریکا در این ماجرا از دولت و ملت ایران حمایت می‌کند. مصدق گفت که هرچند نیز بر آن بود که قبول پیشنهاد استوکس موجب خواهد شد که دولت ایران بتواند درآمد سرشاری از نفت خود به دست آورد و پاسخ من به او آن بود که آزادی ملت ایران نمی‌تواند مورد معامله قرار بگیرد.^{۶۶}